

ROBERTO GIRALDO
Διευθυντής Ινστιτούτου Οικουμενικών Σπουδών
“San Bernardino” (Βενετία)

**Ο οικουμενισμός ως θεμελιώδης συμβολή στη χριστιανική
μαρτυρία**

Εισαγωγή

Τα πάντα μέσα στην εκκλησία, νοούμενη ως μέσο της σωτηρίας, υπηρετούν την ανάδειξη της ζωντανής και ενεργού παρουσίας του Θεού που απελευθερώνει και θεραπεύει τον λαό του. Οι ίδιες οι δραστηριότητες της εκκλησίας δεν υπαγορεύονται από έξωθεν αιτίες ή απαιτήσεις, ούτε από εσωτερικούς υπολογισμούς αλλά από τις συγκεκριμένες εντολές που η ίδια δέχθηκε από τον Χριστό.¹ Πράγμα που επιβεβαιώνει ότι η μαρτυρία της εκκλησίας

¹ ΜΙΚΤΗ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΣΕ, *Η κοινή μαρτυρία*, 1981, 20-21, εν ΕΟ 1/949-950: «20. Η Εκκλησία έλαβε την εντολή της από τον ίδιον τον Κύριο Ιησού Χριστό: "και έσεσθέ μοι μάρτυρες" (Πραξ 1, 8). Η εκκλησία αναλαμβάνει να μαρτυρήσει ό,τι ο Πατέρας εμπιστεύθηκε στον Υιό Του (πρβλ. Ιω 5, 32), όταν ενώπιον εκείνων που τον καταδίκασαν σε θάνατο, τον ανέστησε και τον κατέστησε Χριστό και Κύριο για τη σωτηρία των πάντων. Η χριστιανική μαρτυρία οφείλει την ύπαρξη και τη δύναμή της στην κλήση που δέχθηκε ο λαός του Θεού να είναι ένας λαός περιπλανώμενος που μαρτυρεί τον Χριστό, τον Κύριό μας, σε κοινωνία με το νέφος των μαρτύρων (Εβρ 12, 1).

Ακολουθώντας τους αποστόλους (Πραξ 2, 32), η εκκλησία σήμερα δίνει μαρτυρία για εκείνες τις σωτηριώδεις ενέργειες του Θεού ενώπιον του κόσμου και διακηρύσσει ότι ο Ιησούς Χριστός είναι ο σωτήρας ολόκληρης της ανθρωπότητας και ολόκληρης της κτίσης. Αυτό είναι το αντικείμενο της χριστιανικής μαρτυρίας. Μέσω της διακήρυξης και προσφέροντας μαρτυρία οι χριστιανοί γνωστοποιούν την σωτήρια κυριότητα του Χριστού, έτσι ώστε αυτός στον οποίο ο Θεός θέλει να ενεργήσει αυτή τη σωτηρία να μπορεί να “πιστευθεί στον κόσμο” (Α΄ Τιμ 3, 16) και οι άνθρωποι να μπορούν να ομολογήσουν “ότι Κύριος Ιησούς Χριστός εις δόξαν Θεού Πατρός” (Φιλ 2,11). Η εκκλησία στο σύνολό της είναι το θεμελιώδες υποκείμενο της χριστιανικής μαρτυρίας. Εφόσον η εκκλησία είναι ένα σώμα αποτελούμενο από πολλά μέλη, η χριστιανική μαρτυρία είναι από τη φύση της κοινοτική. Όταν ένας πιστός δρα προσφέροντας μια ατομική μαρτυρία, αυτή συνδέεται με τη μαρτυρία ολόκληρης της χριστιανικής κοινότητας. Ακόμη και όταν η μαρτυρία δίδεται από χριστιανούς διαχωρισμένων εκκλησιών θα έπρεπε αυτή να

είναι ένα μέγεθος που συνυφαίνεται πάνω απ' όλα με την ίδια την φύση της και, κατά συνέπεια, με τη σωστική της δράση. Ο Ιησούς Χριστός δίδοντάς μας την εντολή να γίνουμε δικοί του μάρτυρες μάς ζητά να τον αναγγείλουμε με το κήρυγμα και τη ζωή μας: το κήρυγμα διαμορφώνει σε συγκεκριμένες επιλογές ζωής που με τη σειρά τους ενσαρκώνουν και επαληθεύουν το χριστιανικό άγγελμα.

«[Ο λαός του Θεού] που ιδρύθηκε από τον Χριστό μέσω μιας κοινωνίας ζωής, αγάπης και αλήθειας, προσλαμβάνεται επίσης απ' αυτόν για να καταστεί μέσο λύτρωσης όλων και, ως φως του κόσμου και άλας της γης (πρβλ. Mt 5, 12-16) αποστέλλεται σε ολόκληρο τον κόσμο».²

Δεν υπάρχει ούτε μαρτυρία ούτε ευαγγελισμός αν δεν μπορούμε να δείξουμε την πραγματικότητα της επικείμενης βασιλείας του Θεού. Ουσιαστικά η μαρτυρία και ο ευαγγελισμός δεν αποτελούν παρά τη φανέρωση όλων όσα κατορθώνει η χάρη του Θεού όταν κανείς ζει ενωμένος με τον Χριστό και εν Πνεύματι εκπληρώνει με πιστότητα την αποστολή που του έχει ανατεθεί: «ἔσεσθέ μοι μάρτυρες» (Πραξ 1,8). Ως μάρτυρες της έλευσης της βασιλείας του Θεού οι χριστιανοί οφείλουν να διακηρύττουν λόγω και έργω την παρουσία του. Η μαρτυρία μας είναι η μαρτυρία μιας σωτήριας πραγματικότητας που μεταμορφώνει και αναγεννά τον κόσμο αναγεννώντας και μεταμορφώνοντας την κοινότητα των πιστών. Η πραγματική μαρτυρία και το πρώτο άγγελμα της σωτηρίας που προσέφερε ο Χριστός είναι η ζωή των χριστιανών που ακριβώς γι' αυτό τον λόγο καλούνται να δώσουν τη δική τους μαρτυρία.

«Η αυθεντική μαρτυρία είναι ένας αγωγός της θείας αγάπης για όλους τους ανθρώπους. Αυτή η αγάπη εκδηλώνεται στη διάκριση των τρόπων μέσω των οποίων η μαρτυρία μπορεί να μεταδίδεται πιο αποτελεσματικά, σε κάθε περίπτωση και σε κάθε επαφή. Κατά μία έννοια, ο κανόνας της μαρτυρίας είναι η προθυμία για το μαρτύριο, εφόσον επιβεβαιώνει τον προσανατολισμό μιας ζωής που αποτελεί καθεαυτήν απόδειξη της πιστότητας και της προσωπικής αφοσίωσης

είναι μια μαρτυρία που αφορά τον ίδιο Χριστό και να εμπεριέχει αναγκαστικά μια κοινοτική διάσταση».

² LG 9, στο EV 1/309.

σε ένα στόχο, μέχρι του σημείου ακόμη και να θυσιαστεί για την πίστη. Η διακήρυξη πρέπει να καθίσταται αξιόπιστη από μια βεβαιότητα βιωματικά ενσάρκωμένη. Εντέλει, η γνησιότητα της μαρτυρίας πρέπει να κρίνεται όχι επί τη βάσει της απάντησης στην ερώτηση ποιος ακούει, αλλά ενώπιον του Θεού. Από την άποψη αυτή, υπάρχει μια διαβάθμιση της μαρτυρίας που πρέπει να συνυφαίνεται με την διαβάθμιση της χάρις του Θεού στην σχέση του με την ανθρωπότητα. Το μήνυμα του Ευαγγελίου πρέπει να παροντοποιείται στη ζωή εκείνου που το μεταδίδει. Η ζωή του κήρυκα είναι η έγκυρη παρουσίαση του μηνύματος. Από αυτό ακριβώς το σημείο θα πρέπει να ξεκινά η επιτακτική προσπάθεια μετάδοσης του Ευαγγελίου στον κόσμο ανάλογα με τις διάφορες περιστάσεις, και δεν υπάρχει καμιά έτοιμη συνταγή γι' αυτό. Πρέπει πάντα να εγκαινιάζεται ένας διάλογος ανάμεσα στις περιστάσεις, στα πρόσωπα και στην εκκλησία, επειδή υπάρχει μια αναγκαστική εξελικτική διαδικασία ακρόασης προκειμένου να εντοπιστούν τα αποτελεσματικά μέσα της μαρτυρίας. Από τη στιγμή που το μέσο, χάρις στο οποίο το άγγελμα αγγίζει τους άλλους και τους μεταδίδει το νόημά του, είναι σημαντικό, πρέπει αυτό το άγγελμα να διατυπώνεται με τους όρους κάθε κοινωνίας και κάθε πολιτισμού».³

Είναι δυνατόν οι χριστιανοί να δίνουν μαρτυρία για τον Χριστό όντας χωρισμένοι; Δεν πρέπει ίσως οι μαρτυρίες τους να συμπίπτουν προκειμένου αυτές να έχουν αξιοπιστία και αποδεικτική ισχύ; Υφίσταται μια αυτονόητα στενότερη σχέση ανάμεσα στην ενότητα των χριστιανών και στην αποδοχή της πίστης στον Χριστό.

«Στην αρχιερατική του προσευχή, ο Χριστός προσευχήθηκε για όλους εκείνους που θα πιστέψουν σ' αυτόν, «ἵνα πάντες ἐν ᾧσι, καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας» (Ιω 17,21).

Η ενότητα που καλούνται οι μαθητές του Ιησού Χριστού να πραγματώσουν δεν είναι δικό τους έργο. Είναι μάλλον αυτό που ο Χριστός θέλησε γι' αυτούς, δηλαδή να φανερώνουν ενώπιον του κόσμου την ενότητα που τους δόθηκε στο όνομά Του, ώστε ο κόσμος να πιστεύει. Είναι μια ενότητα θεμελιωμένη στην κοινωνία μεταξύ του Πατέρα, του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, την οποία και

³ Η κοινή μαρτυρία 24, στο ΕΟ 1/953· πρβλ. LG 17, στο ΕΒ 1/327.

απηχεί. Με τον τρόπο αυτό, το οικουμενικό πρόταγμα και η ιεραποστολή της εκκλησίας είναι μεγέθη αδιάρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους, και αυτό για την σωτηρία όλης της ανθρωπότητας. Το εσχατολογικό όραμα της μεταμόρφωσης και της ενότητας του ανθρωπίνου γένους είναι η θεμελιακή έμπνευση της οικουμενικής δράσης.»⁴

Οι λόγοι που φωτίζουν ερμηνευτικά τη σχέση μεταξύ ενότητας και ευαγγελισμού είναι δύο: ένας εξωτερικός και ένας εσωτερικός. Ένα σπίτι διαιρεμένο δεν μπορεί να αντέξει τις δυσκολίες και να αποκρούσει τις εχθρικές επιθέσεις. Ο άλλος λόγος, που θορυβεί περισσότερο τους πιστούς, πηγάζει από το γεγονός ότι η διαίρεση δεν μας επιτρέπει να αποκτήσουμε μια αξιόπιστη εικόνα ούτε του μυστηρίου του Θεού, ούτε των θησαυρών της εκκλησίας, γι' αυτό και κινδυνεύουμε πάντα να ζούμε και να δίδουμε μαρτυρία για κάτι που μονάχα εν μέρει γνωρίζουμε.

«Στην εκκλησία του Χριστού, η πίστη που δεν εκφράζεται με πράξεις υπακοής είναι νεκρή. Υπάρχουν αλήθειες για τη φύση του Θεού και της εκκλησίας που δεν μπορούν να φανερωθούν από μας αν δεν ενεργούμε από κοινού, υπακούοντας στην ενότητα που ήδη μας ανήκει. Να γιατί επιμένουμε να ζητάμε από τις εκκλησίες να

⁴ ΜΙΚΤΗ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΣΕ, Κείμενο μελέτης *Η οικουμενική εκπαίδευση. Οικουμενικοί στοχασμοί και προτάσεις*, 1, στο ΕΟ 3/939· πρβλ. *Η κοινή μαρτυρία*, 30, στο ΕΟ 1/959: «Προσευχόμενος “ίνα πάντες εν ώσιν” και “ίνα ο κόσμος πιστεύση ότι συ με απέστειλας” (Ιω 17, 21), ο Ιησούς θεμελίωσε μια σαφή σχέση ανάμεσα στην ενότητα της εκκλησίας και στην αποδοχή του Ευαγγελίου.

Δυστυχώς οι χριστιανοί συνεχίζουν να παραμένουν διαχωρισμένοι στις εκκλησίες τους και, συνεπώς, η μαρτυρία που αυτοί δίδουν για το Ευαγγέλιο παρουσιάζεται αποδυναμωμένη. Παρόλα αυτά υπάρχουν ακόμη και σήμερα πολλά σημεία εκείνης της αρχικής ενότητας, που υφίστατο ανάμεσα στους πρώτους ακολούθους του Χριστού, όπως επίσης υπάρχουν ενδείξεις ότι αυτή η ενότητα εξακολουθεί να αναπτύσσεται σε σημαντικές κατευθύνσεις. Αυτό που έχουμε κοινό και η ελπίδα που βρίσκεται εντός μας μάς επιτρέπουν να διακηρύσσουμε με παρηρησία το Ευαγγέλιο και να πιστεύουμε ότι ο κόσμος θα το δεχθεί. Η κοινή μαρτυρία είναι η ουσιώδης κλίση της εκκλησίας και συνάδει με ιδιαίτερο τρόπο προς το πνεύμα αυτής της οικουμενικής εποχής στη ζωή της εκκλησίας. Αυτή η μαρτυρία εκφράζει την πραγματική ενότητά μας και αυξάνει την υπηρεσία μας ενώπιον του λόγου του Θεού, ενισχύοντας τις εκκλησίες τόσο στη διακήρυξη του Ευαγγελίου όσο και στην αναζήτηση της πλήρους ενότητας».

εξετάζουν αν πράττουν ό,τι είναι δυνατό για να φανερώσουν την ενότητα του λαού του Θεού. Οι εκκλησίες μας δεν θα έπρεπε να διερωτώνται αν φανερώνουν με ικανοποιητικό τρόπο το ενδιαφέρον τους να έρθουν σε επαφή με τις άλλες εκκλησίες, και αν θα έπρεπε να εργάζονται από κοινού σε όλα, εκτός από εκείνα που τις υποχρεώνουν να δρουν ξεχωριστά, εξαιτίας εδραιωμένων διαφορών στην πίστη; ... Η υπακοή στον Θεό απαιτεί παρομοίως οι εκκλησίες να αναζητούν την ενότητα στην ιεραποστολή τους απέναντι στον κόσμο».⁵

«Ενωμένοι στην μαρτυρία, καθίσταται εφικτό να γνωρίζουμε και να αναγνωρίζουμε τα ποικίλα δώρα που ο Θεός χορήγησε στην εκκλησία του. Η ιστορία, η παράδοση και η ιδιαίτερη εμπειρία που καθεμιά εμπεριέχει εμπλουτίζουν την ποιότητα της κοινής μαρτυρίας. Χωρίς να χάνει την ιδιαίτερη ταυτότητά του, καθένας εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της μοναδικής εκκλησίας που επιθύμησε ο Χριστός, στην οποία όλοι έχουν κληθεί να αναπτυχθούν μέχρι την εν Χριστώ πληρότητα, τον τελικό τους προορισμό. Αντί να ελαττώνονται, τα ιδιαίτερα δώρα μάλλον αυξάνουν το δυναμικό της μαρτυρίας, καθώς αποκαλύπτεται και αναδεικνύεται η αξία των άλλων παραδόσεων».⁶

Φύση και σκοπός του οικουμενισμού

Ένα από τα γενεσιουργά αίτια της οικουμενικής κίνησης υπήρξε η επίγνωση ότι το σκάνδαλο των διαιρέσεων μεταξύ των χριστιανών βλάπτει τόσο το μήνυμα της συμφιλίωσης όσο και την ίδια τη φύση της εκκλησίας που έχει κληθεί να αποτελεί πρότυπο της ενότητας και ζύμη για την πραγμάτωσή της.⁷ Εξ ου και το ολοένα και πιο επίμονο αίτημα της επανεύρεσης της ενότητας, προκειμένου να δοθεί στον κόσμο εκείνη η κοινή μαρτυρία που το ίδιο το Ευαγγέλιο απαιτεί. Μόνο μια εκκλησία συμφιλιωμένη μπορεί να ελπίζει ότι μπορεί να συμβάλει στην ανακαίνιση του κόσμου.

⁵ ΜΙΚΤΗ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΣΕ, *Η οικουμενική παιδεία*, 20 Μαΐου 1993, 12, στο *Regno documenti* 40 (3/1995) σ. 80· πρβλ. *Η κοινή μαρτυρία*, 65, στο ΕΟ 1/994.

⁶ *Η κοινή μαρτυρία*, 41, στο ΕΟ 1/970

⁷ Πρβλ. ΠΣΕ – ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΤΑΞΗ, Α΄ Παγκόσμια Συνέλευση (Λωζάννη, 1927) 1, στο ΕΟ 6/858· πρβλ. επίσης το λήμμα “Μαρτυρία” στον ίδιο τόμο: 693. 989. 1020. 1026. 1119. 1122s. 1125. 1136. 1222. 1371. 1499. 1661. 1662. 1830.

«... ἵνα πάντες ἐν ᾧσι, καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ καὶ γὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας” (Ιω 17,21). Ευχαριστούμε τον Τριαδικό Θεό που μας ἔνωσε –εμάς, τα μέλη της Μικτῆς Επιτροπῆς για τον Θεολογικό Διάλογο μεταξύ της Ρωμαιοκαθολικῆς και της Ορθόδοξης Εκκλησίας– ὥστε να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε μαζί με υπακοή σε αὐτή την προσευχή του Ἰησοῦ. Ἐχουμε ἐπίγνωση ὅτι ὁ διάλογός μας ενεργοποιεῖται ἐκ νέου σε ἕνα κόσμο που ἐσχάτως γνώρισε βαθιές ἀλλαγές. Ἡ προϊούσα ἐκκοσμίκευση και παγκοσμιοποίηση ὅπως και οὐ προκλήσεις που θέτουν οἱ νέες συναντήσεις μεταξύ χριστιανῶν και πιστῶν ἄλλων θρησκειῶν, ἀπαιτοῦν με ὁλοένα μεγαλύτερη ἐπιτακτικότητα ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του Χριστοῦ να δώσουν μαρτυρία για τὴν πίστη τοὺς, τὴν ἀγάπη τοὺς και τὴν ἐλπίδα τοὺς. Εἴθε τὸ Πνεῦμα τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ να καταστήσει ἱκανή τὴν καρδιά μας και τὸν νοῦ μας να φέρουν τοὺς καρπούς τῆς ἐνότητος στις σχέσεις μεταξύ τῶν Εκκλησιῶν μας, ὥστε να μπορέσουμε να υπηρετήσουμε τὴν ἐνότητα και τὴν εἰρήνη ολόκληρης τῆς ἀνθρώπινης οἰκογένειας. Εἴθε τὸ ἴδιο Πνεῦμα να μας ὁδηγήσει στὴν πλήρη ἐκφραση τοῦ μυστηρίου τῆς ἐκκλησιακῆς κοινωνίας, τὴν ὁποία ἐμεῖς ἀναγνωρίζουμε με εὐγνωμοσύνη ὡς ἕνα θαυμαστό δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο, ἕνα μυστήριο τὸ κάλλος τοῦ ὁποίου ἀκτινοβολεῖ ιδιαίτερα στὴν ἀγιότητα στὴν ὁποία ὅλοι ἔχουμε κληθεῖ». ⁸

Εἶναι πολλές οἱ συζητήσεις και οἱ προτάσεις γύρω ἀπὸ τα πρότυπα τῆς ἐπιδιωκόμενης ἐνότητος ὁμως πάντοτε ξεκάθαρη και σταθερή εἶναι ἡ πεποίθηση ὅτι ἡ μοῖρα τοῦ κόσμου ἐξαρτᾶται και ἀπὸ τὴν ἀποκατασταθεῖσα ἐνότητα τῆς ἐκκλησίας. Ἀπὸ τὴν πλευρά τῆς, ἡ οἰκουμενικὴ κίνηση βοήθησε τὴν ἐκκλησία να ἀποκτήσει σαφέστερη ἐπίγνωση ὅτι ὁ οἰκουμενισμός, ὡς τάση και ἀναζήτηση τῆς ἐνότητος, εἶναι συνυφασμένος με τὴν ἴδια τὴ φύση τῆς ἐκκλησίας, που εἶναι μία και μόνο ὡς τέτοια μπορεῖ να ἀποτελέσει μέσο ἐνότητος για ολόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Συνεπῶς, θα ἦταν μάλλον ἀπλουστευτικὸ να θεωρεῖται ὁ οἰκουμενισμός μόνον ὡς μία μεταξύ τῶν ἄλλων πρωτοβουλιῶν που προάγονται ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες.

⁸ ΜΙΚΤΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ-ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ, *Τὸ κείμενο τῆς Ραβέννας*, 1, στὸ *Regno documenti* 52 (21/2007) σ. 708.

«Είναι λοιπόν ξεκάθαρο ότι ο οικουμενισμός, μια κίνηση που υπηρετεί την ενότητα των χριστιανών, δεν είναι απλώς ένα είδος “παραρτήματος”, που προστίθεται στις παραδοσιακές δραστηριότητες της Εκκλησίας. Αντιθέτως, ανήκει οργανικά στην ζωή της και στη δράση της και πρέπει, κατά συνέπεια, να διαποτίζει αυτό το σύνολο, σαν τον καρπό ενός δέντρου που, υγιές και θαλερό, ωριμάζει μέχρι τη στιγμή της πλήρους ανάπτυξής του».⁹

Ο οικουμενισμός είναι μια πραγματικότητα που πρέπει να αποδεχόμαστε από τον Θεό, την πηγή της κοινωνίας, και να την βιώνουμε σε όλο τον δυναμισμό της ως απάντηση στην χάρη του Θεού, στο σωτηριολογικό του σχέδιο και στην προσευχή του Ιησού: «... ἵνα πάντες ἓν ᾦσι» (Ιω 17,21· πρβλ. Εφ 4,4).¹⁰

«Ο στόχος της ενότητας μας είναι ήδη (προ)καθορισμένος. Δεν καλούμαστε να τον κατασκευάσουμε και να τον χειραγωγήσουμε αλλά να τον αποδεχθούμε· δεν απόκειται σε ένα μακρινό μέλλον, σαν να επρόκειτο για μια πραγματικότητα εντελώς καινή, αλλά στα θεμελιώδη του συστατικά είναι παρόν και ενεργό ήδη από τώρα ανάμεσά μας».¹¹

Εκείνο για το οποίο θα έπρεπε να ενδιαφερόμαστε σοβαρά είναι να κάνουμε ό,τι είναι δυνατό για να μην εμποδίζουμε τη χάρη του Θεού που έρχεται αρωγός στη δική μας αδυναμία, να ενθαρρύνουμε όσο μπορούμε όλα αυτά που μας βοηθούν στην πλήρη κατανόηση και εκτίμηση του δώρου της ενότητας και να συμβάλλουμε γενναιόδωρα και άφοβα στην πραγμάτωσή της.

«Η χριστιανική ενότητα είναι ένα δώρο του Αγίου Πνεύματος, δεν είναι ανθρώπινο κατόρθωμα. Ο διάλογος προετοιμάζει για το

⁹ UUS 20, στο EV 14/2703.

¹⁰ ΠΟΝΤΙΦΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ, *Διεύθυνση για την εφαρμογή των αρχών και των κανόνων γύρω από τον οικουμενισμό*, 25 Μαρτίου 1993, 9, στο EV 13/2181.

¹¹ ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ-ΛΟΥΘΗΡΑΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, *Κείμενο Δρόμοι προς την κοινωνία*, 4, Αυγούστα 22 Φεβρουαρίου 1980, στο ΕΟ 1/1312.

δώρο, προσεύχεται γι' αυτό και κάθε φορά που γίνεται αποδεκτό το γιορτάζει.»¹²

Ο Χριστός, δείχνοντάς μας τον στόχο της ενότητας, μας λέει ξεκάθαρα με ποιο τρόπο ολόκληρη η δράση του, δυνάμει του Αγίου Πνεύματος¹³ καθώς και μέσω της εκκλησίας, τείνει στην εκπλήρωση του θελήματος και του έργου του Πατέρα —«ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ» (Εφ 1,10)— και στην ολοκλήρωση του έργου που ξεκίνησε όταν έδωσε τη ζωή του «ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν» (Ιω 11, 52).

Ποια είναι η ιδιαίτερη συμβολή του οικουμενισμού;

Ο οικουμενισμός, επιδιώκοντας τον στόχο της ορατής ενότητας, επιθυμεί να προσφέρει στον κόσμο τη μαρτυρία της συμφιλιωτικής δύναμης του χριστιανικού μηνύματος και να καταστήσει ορατή τη διακονία των εκκλησιών οι οποίες, όπως ο Χριστός, αίρουν τα προβλήματα μιας κοινωνίας διασπασμένης, σπαρασσόμενης και στερημένης σκοπού.

«Ο θεμελιώδης οικουμενικός μας στόχος είναι διατυπωμένος ήδη στην πρώτη παράγραφο των *Λειτουργιών και των σκοπών του ΠΣΕ*: “Να προσκαλέσουμε τις εκκλησίες να επιδιώξουν τον στόχο της ορατής ενότητας στην ίδια πίστη και στην ίδια ευχαριστιακή κοινωνία που εκφράζεται στην κοινή εν Χριστώ ζωή και να προχωρήσουμε προς αυτή την ενότητα κατά τέτοιον τρόπο ώστε ο κόσμος να μπορεί να πιστέψει”. Αυτό το μοναδικό όραμα εκφράζει

¹² ΜΙΚΤΗ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΣΕ, *Η φύση και ο σκοπός του διαλόγου. Παράρτημα Δ' (Μάιος 2004) της 8^{ης} αναφοράς*, 2005, 32, στο ΕΟ 7/1434.

¹³ Πρβλ. UR 2, στο EV 1/498: «Το Άγιο Πνεύμα, που κατοικεί στους πιστούς και πλημμυρίζει και κυβερνά ολόκληρη την Εκκλησία, δημιουργεί μια θαυμαστή κοινωνία των πιστών και ενώνει τους πάντες με τον Χριστό κατά τέτοιον τρόπο ώστε να συνιστά την αρχή της ενότητας της Εκκλησίας. Αυτό ενεργεί την ποικιλία των χαρισμάτων και των διακονιών και εμπλουτίζει με ποικίλα δώρα την Εκκλησία του Ιησού Χριστού, “καταρτίζοντας τους αγίους για να εκπληρώσουν το έργο της διακονίας και για να οικοδομήσουν το Σώμα του Χριστού”».

την σύγκλιση των πιο μύχιων οικουμενικών μας μεριμνών: την ενότητα και την ανακαίνιση της εκκλησίας, τη θεραπεία και τη μοίρα της ανθρώπινης κοινότητας. Η ενότητα της εκκλησίας είναι ζωτική για την καλή υγεία της εκκλησίας και για το μέλλον της ανθρώπινης οικογένειας. Επιπλέον, πρόκειται για μια πράξη υπακοής στον Θεό, για μια θυσία αίνου στο όνομα της δόξας του».¹⁴

Ως κατ' εξοχήν άγγελμα και έμπρακτη οικοδόμηση της βασιλείας του Θεού, ο χριστιανισμός προσφέρει μέσω του οικουμενισμού μια ισχυρή συμβολή στην μαρτυρία και στη χριστιανική πίστη, την οποία επαναφέρει στην πρώτη γραμμή των προβλημάτων του κόσμου. Πράγματι, πέρα από τις μεταβολές που συνέβησαν και συμβαίνουν στην κοινωνία μας, γίνεται ολοένα και σαφέστερη η αλληλεξάρτηση μεταξύ των λαών και των ηπείρων, εξαιτίας της οποίας αναπτύσσεται η επίγνωση «πως έχουμε απέναντί μας είτε ένα κοινό μέλλον είτε μια κοινή μοίρα»¹⁵. Αυτή η επίγνωση που γεννά την επιθυμία μιας ολοένα και μεγαλύτερης αλληλεγγύης και ωθεί σε μια συλλογική δράση, απαιτεί από τους χριστιανούς να γίνουν περισσότερο συνειδητοί θιασώτες και υπερασπιστές της δικαιοσύνης και της αξιοπρέπειας όλων των ανθρώπων. Για τον λόγο αυτό, άλλωστε, σήμερα είναι ακόμη δύσκολο να αποδεχθεί κανείς τη στάση εκκλησιών, θρησκειών ή ομάδων που παρουσιάζονται περικλειστές στον εαυτό τους ή αδιάφορες για όσα συμβαίνουν έξω από τα δικά τους όρια.

Έτσι, η αναφορά στο εξωτερικό πλαίσιο μας βοηθά να κατανοήσουμε πολύ περισσότερο απ' όσο στο παρελθόν γιατί η διαίρεση μεταξύ των χριστιανών δεν αποτελεί μια διάσπαση μεταξύ των άλλων αλλά ένα σκάνδαλο που δύσκολα συγχωρείται και μια πραγματική προδοσία της πίστης και του χριστιανικού μηνύματος.¹⁶

¹⁴ ΠΣΕ – Έκτη Συνέλευση *Ιησούς Χριστός ζωή του κόσμου*, Βανκούβερ 24 Ιουλίου – 10 Αυγούστου 1983: *Θέματα για τις εκκλησίες και το ΠΣΕ. Αναφορές των θεματικών ομάδων*, Β' Ομάδα 1, στο ΕΟ 5/1128.

¹⁵ *Η κοινή μαρτυρία*, 1, στο ΕΟ 1/996.

¹⁶ Πρβλ. *Η κοινή μαρτυρία*, 2, στο ΕΟ 1/997: «Τώρα, περισσότερο από ποτέ, οι διαιρέσεις μεταξύ των χριστιανών παρουσιάζονται ως ένα σκάνδαλο. Η απουσία μιας πλήρους ορατής ενότητας μεταξύ των χριστιανών αποδυναμώνει την αποστολή της εκκλησίας που συνίσταται στη συμφιλίωση των ανθρωπίνων όντων με τον Θεό και μεταξύ τους (πρβλ. Β' Κορ 5, 18-19), θολώνει την εικόνα του Χριστού, της ζωής του κόσμου, και πνίγει την ελπιδοφόρο φωνή του. Όλο και περισσότερο οι

Η επίγνωση της τραγικής κατάστασης στην οποία βρίσκεται η ολόένα και περισσότερο παγκοσμιοποιούμενη και πλουραλιστική κοινωνία μας θα έπρεπε να μας κάνει να νιώσουμε πιο επιτακτικό το καθήκον που καλούμαστε να επιτελέσουμε ως χριστιανοί. Θα έπρεπε να νιώθουμε περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον την ανάγκη να σταθούμε με υπευθυνότητα απέναντι στα ποικίλα προβλήματα που απαιτούν λύσεις. Και οι εκκλησίες θα έπρεπε να παρουσιάζονται όλο και πιο πεπεισμένες για την ανάγκη να ενώσουν τις δυνάμεις τους, ώστε είτε να συμβάλουν ενεργά στην επίλυση των προβλημάτων που βασανίζουν την ανθρώπινη κοινωνία, είτε να αρθρώσουν μια ομόφωνη και μεγαλόφωνη χριστιανική μαρτυρία, ικανή να ακουστεί και να δώσει νόημα στην πολυγλωσσία. Θα ήταν πράγματι ένα άγγελο ελπίδας ενός κόσμου που αλλάζει, μια κραυγή νίκης απέναντι στους κατακερματισμούς και τις διαιρέσεις.

«Σημαίνει να ανακαλύψουμε εκ νέου την κεντρική θέση της ενότητας. Μια Εκκλησία διαιρεμένη δεν μπορεί να προσφέρει μια αξιόπιστη μαρτυρία σε έναν κατακερματισμένο κόσμο, δεν μπορεί να αντισταθεί στις καταλυτικές και αποπροσανατολιστικές δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης, ούτε να εγκαινιάσει ένα σημαντικό διάλογο με τον κόσμο. Ομόφωνη μαρτυρία και ανάληψη της προφητικής κλήσης: αυτές είναι, χωρίς αμφιβολία, οι ουσιαστικές απαιτήσεις για το «είναι της Εκκλησίας» σε έναν πολωμένο κόσμο».¹⁷

Ο κόσμος, συνεπώς, γίνεται για μας ένα απαραίτητο σημείο αναφοράς: είναι ο τόπος στον οποίο το Πνεύμα δείχνει στις εκκλησίες

εκκλησίες ανταποκρίνονται με συνέπεια "στον στόχο της ορατής ενότητας σε μια μοναδική πίστη και σε μια μοναδική ευχαριστιακή κοινότητα, που εκφράζεται στη λατρεία και στην κοινή εν Χριστώ ζωή, και στην πορεία προς αυτή την ενότητα, ώστε ο κόσμος να μπορέσει να πιστέψει" (Καταστατικό του ΠΣΕ, άρθρο ΙΙΙ). Αυτές πλησιάζουν η μια την άλλη προάγοντας ενεργά τη συμφιλίωση. Σε πολλές περιστάσεις μιλούν και ενεργούν από κοινού προκειμένου να υπερασπιστούν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα των λαών και των ατόμων, και να προσφέρουν μια ελπίδα και ένα στόχο δείχνοντας "τον αμνό του Θεού που αίρει την αμαρτία του κόσμου" (Ιω 1, 29), συμπεριλαμβανομένου του αμαρτήματος που προκαλεί και διαιωνίζει τις χριστιανικές διαιρέσεις.

¹⁷ ΠΣΕ – Ένατη Γενική Συνέλευση Πόρτο Αλέγκρε (Βραζιλία) 14-23. 2. 2006, *Θεέ, με τη χάρη σου μεταμόρφωσε τον κόσμο*, 17/ f, στο *Regno documenti* 51 (9/2006) σ. 305.

συγκεκριμένους τρόπους διακονίας ώστε αυτές να καταστούν αποτελεσματικοί αγωγοί σωτηρίας εντός ενός διαρκώς μεταβαλλόμενου κόσμου.

Έτσι, οι ανάγκες και οι καίριες ερωτήσεις που προέρχονται από τον κόσμο όχι μόνο δεν εκτρέπουν τις εκκλησίες από την αποστολή τους αλλά τις βοηθούν να ξαναβρούν επιχειρήματα και κίνητρα ώστε, με υπομονή και ταπείνωση, να συνειδητοποιήσουν ακόμη βαθύτερα τι σημαίνει να «είναι εκκλησίες»¹⁸.

«Ο λαός του Θεού υπάρχει στον κόσμο ως εκκλησία και δεν υπάρχει ποτέ μόνος με τον Κύριό του, αποχωρισμένος από τον κόσμο. Είναι ο *κόσμος* που Αυτός ήρθε για να σώσει. Χωρίς το Ευαγγέλιο ο

¹⁸ Πρβλ. ΠΣΕ – Ένατη Γενική Συνέλευση, *Θεέ, με τη χάρη σου μεταμόρφωσε τον κόσμο*, 18, στο *Regno documenti* 51 (9/2006) σ. 306: «Σήμερα οι Εκκλησίες βρίσκονται βυθισμένες σε περιβάλλοντα εντελώς νέα, που τις καλούν να αναθεωρήσουν και να διευρύνουν τη θεολογική τους σκέψη. Αναδύονται νέες μορφές ιεραποστολής, που ζητούν από τις Εκκλησίες να ξεπεράσουν τα όρια των παραδοσιακών προτύπων σχετικά με τον ευαγγελισμό και τη διακονία. Προκύπτουν νέες εκδοχές «χριστιανικής ταυτότητας», που θυμίζουν στις Εκκλησίες την αναγκαιότητα να αλλάξουν τις αντιλήψεις τους και τις εκπαιδευτικές τους μεθόδους. Είναι σαφές ότι μια Εκκλησία αγκιστρωμένη στις θέσεις της και συγκεντρωμένη αποκλειστικά στον εαυτό της δεν μπορεί να επιβιώσει σε κοινωνίες που εξελίσσονται με τόσο ριζοσπαστικό τρόπο. Μόνο μια Εκκλησία απελευθερωμένη από τα ίδια της τα δεσμά, που διαλέγεται δημιουργικά με το περιβάλλον της, μια Εκκλησία που αντιμετωπίζει με θάρρος τα προβλήματα της εποχής της, μια Εκκλησία με τον κόσμο και για τον κόσμο μπορεί να γίνει ζωντανή πηγή της θείας χάρης, που δωρίζει τη δύναμη της δράσης, μεταμορφώνει και θεραπεύει. Αυτό που προτείνω δεν είναι καθόλου μια Εκκλησία απροϋπόθετα ανοιχτή στον κόσμο, αλλά μάλλον ένα δυναμικό και αποφασιστικό κίνημα, ικανό να οδηγήσει την Εκκλησία από την αποκλειστική συγκέντρωση στον εαυτό της στη διαλογική διαδραστικότητα· από τη μέριμνα για την δική της αυτό-διαίωνιση σε ένα ιεραποστολικό κίνημα προσανατολισμένο στον πλησίον· από τον αντιδραστικό ζήλο στις θετικές προτάσεις· από την αυτοπροστασία στο άνοιγμα των οριζόντων και στη διαθεσιμότητα. Το «είναι της Εκκλησίας» αποτελεί ένα ζήτημα εκκλησιολογικό: σημαίνει την επιστροφή στις πιο αυθεντικές πηγές της καθολικότητας, της αγιότητας, της αποστολικότητας και της ενότητας της Εκκλησίας. Το «είναι της Εκκλησίας» συνιστά ένα ιεραποστολικό ζήτημα· σημαίνει τον επαναπροσδιορισμό και την επαναδιατύπωση της οντότητας της Εκκλησίας ως ιεραποστολικής πραγματικότητας. Το «είναι της Εκκλησίας» συνιστά και ένα ζήτημα οικουμενικό· σημαίνει να ζητά κανείς από την Εκκλησία και να τη βοηθά να γίνει ένα αποτελεσματικό και αξιόπιστο μέσο για την μεταμόρφωση του Θεού σε έναν κόσμο που αλλάζει. Το «είναι της Εκκλησίας» αποτελεί ένα ερώτημα που πρέπει να παραμείνει στο επίκεντρο της οικουμενικής δράσης».

κόσμος στερείται νοήματος όμως, χωρίς τον κόσμο το Ευαγγέλιο στερείται πραγματικότητας.»¹⁹

Η προσήλωση στο πραγματικό δεδομένο της προϊούσας μεταμόρφωσης στην κοινωνία μας σκιαγραφεί το απαραίτητο πλαίσιο αναφοράς για την κατανόηση τόσο της κατεύθυνσης όσο και της αξίας της μαρτυρίας. Και αυτό όχι μόνο επειδή η αποστολή της εκκλησίας συνυφαίνεται αιτιακά με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις που πηγάζουν από την κοινωνία, αλλά διότι η τελευταία αποτελεί τον ιδιαίτερο τόπο εντός του οποίου πρέπει σήμερα να ενσαρκωθεί το χριστιανικό άγγελμα της ελπίδας.

Όπως ο χριστιανός καλείται να βιώσει και να μαρτυρήσει την πίστη του στο ιδιαίτερο προσωπικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο δρα, προκειμένου να καταστεί ζωντανή απόδειξη του Ευαγγελίου στο οποίο πιστεύει, με τον ίδιο τρόπο η εκκλησία δεν μπορεί να αδιαφορεί για τα πρόσωπα και τις εκάστοτε περιστάσεις αν θέλει η μαρτυρία της να γίνει αντικείμενο αναζήτησης και να κατανοηθεί. Η πίστη μας θέτει ερωτήματα σε συγκεκριμένες καταστάσεις και οι απαντήσεις που δίνουμε ως άτομα και ως εκκλησία, αν είναι γνήσιες μιλούν σε όλους και καθίστανται για όλους άγγελμα ελπίδας που μας εμψυχώνει και στηρίζει τη ζωή μας.

«Η κοινή μαρτυρία είναι βαθιά ριζωμένη στην πίστη μας και ανταποκρίνεται σε ένα αίτημα αυτού του Ευαγγελίου το οποίο εμείς διακηρύσσουμε. Η επιτακτικότητά της καθίσταται ακόμη πιο πρόδηλη, αν αναλογιστεί κανείς τη σοβαρότητα της ανθρώπινης κατάστασης και το τρομερό καθήκον που βαραίνει σήμερα τις

¹⁹ΠΣΕ – Δεύτερη Συνέλευση, *Χριστός, ελπίδα του κόσμου*. Έβανστον 1954, *Αναφορές των ομάδων*, 7, στο ΕΟ 5/107· πρβλ. *Η κοινή μαρτυρία* 27, στο ΕΟ 1/956: «27. Η χριστιανική μαρτυρία πρέπει επίσης να δίνεται με ταπείνωση. Αυτή πηγάζει από τον Πατέρα, ο οποίος, δια του Πνεύματος, ανέστησε τον Χριστό εκ νεκρών και τον αποστέλλει κατά τρόπο ορατό στην ανθρωπότητα μέσω εκείνων που τον μαρτυρούν. Πρόκειται συνεπώς για μια αποστολή που έρχεται από τον Θεό, όχι από κάτι το οποίο κάποιος αναλαμβάνει με δική του πρωτοβουλία. Αυτή η αποστολή απαιτεί από τον μάρτυρα πρώτα να διακηρύξει την καλή είδηση, να γίνει ακροατής του Πνεύματος και να συνεργαστεί με την απροσδιόριστη αγιοπνευματική καθοδήγηση. Δεν κομίζει ένα πρότυπο τέτοιο που να εξασφαλίζει την επιτυχία σε όλες τις καταστάσεις αλλά είναι μάλλον το καθήκον ενός συνεργάτη του Θεού στην υπηρεσία όλων των λαών».

εκκλησίες. Η κοινή μαρτυρία δεν είναι μια αφηρημένη θεολογική έννοια και σίγουρα είναι κάτι πολύ περισσότερο από φιλικές οικουμενικές σχέσεις. Είναι ένας υπεύθυνος τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων του ανθρώπου της εποχής μας: η αυξανόμενη εκμετάλλευση της ανθρώπινης ζωής μέσω της πορνείας και των ναρκωτικών, η διαφθορά στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις, η κούρσα των εξοπλισμών, η αυξανόμενη δύναμη των μέσων ενημέρωσης στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Αντιλαμβανόμαστε ότι αυτές οι προκλήσεις αγγίζουν όλες τις εκκλησίες και καθεμιά ξεχωριστά, όταν απλώνουμε το βλέμμα μας πέρα από τα όρια της δικής μας και παρατηρούμε τα εκατομμύρια των ανθρώπων που δεν γνωρίζουν το Ευαγγέλιο του Ιησού Χριστού. Είναι επείγουσα ανάγκη να ενώσουμε τις δυνάμεις μας για να διακηρύξουμε το Ευαγγέλιο της βασιλείας σε όλους τους λαούς. Είναι απαραίτητη μια κοινή προσπάθεια τέτοια που να πολλαπλασιάζει τη ικανότητά μας να προσφέρουμε μια σαφή και αποτελεσματική μαρτυρία. Ενώπιον των προκλήσεων που θέτει ο κόσμος, οι εκκλησίες –ενώνοντας τις δυνάμεις τους για μαρτυρήσουν τον Ιησού Χριστό- θα ανανεώσουν την πνευματική τους δύναμη και τη σημασία τους στο πλαίσιο της δυσχερούς ανθρώπινης κατάστασης».²⁰

Η πορεία που έχει γίνει και οι νέες προκλήσεις

Πέρα από τις δυσκολίες και τα τρέχοντα ξεσπάσματα αντιοικουμενικής πολεμικής, η πορεία του διαλόγου και της αναζήτησης της ορατής ενότητας στην οποία έχουν εκ νέου επιδοθεί οι εκκλησίες μπορεί να θεωρηθεί ως ένα σημείο ελπίδας αν και, σε αντίθεση με ό,τι πιστεύουν αρκετοί, δεν είναι αναγκαστικά “ανεπίστροφη”. Πρέπει να αναγνωριστεί, συνεπώς, ότι η βαθμιαία συνεργασία μεταξύ των εκκλησιών αυτά τα χρόνια είχε ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση μιας παράδοσης συνεργασίας σε διάφορα επίπεδα.²¹ παράλληλα με τον πολλαπλασιασμό των δυσκολιών έγινε

²⁰ *Η κοινή μαρτυρία*, 63, στο ΕΟ 1/992.

²¹ Αναφέρομαι εδώ στους επίσημους διμερείς και διεθνείς θεολογικούς διαλόγους, στις προσευχές και στις ακολουθίες για την *Εβδομάδα της προσευχής για την ενότητα* όπως και για άλλες ευκαιρίες ή περιστάσεις, στη μελέτη της Βίβλου και στις οικουμενικές εκδόσεις που πραγματοποιήθηκαν από κοινού, στις κάθε είδους συνεργασίες, στις κοινές δράσεις σε συνεργασία με τις πολιτικές αρχές για την

προφανέστερη και η επίγνωση της ανάγκης για συνεργασία μεταξύ των χριστιανών και της προσφοράς μιας κοινής μαρτυρίας για τον μοναδικό Κύριο που μας καθοδηγεί και στον οποίο στηρίζουμε την ελπίδα μας.²²

Πράγματι, αν και πολλοί προτιμούν να εστιάζουν την προσοχή τους στην κρίση που διέρχεται η οικουμενική κίνηση αφενός ως προς τους θεσμούς της και αφετέρου ως προς τα οράματά της,²³ γίνεται

προστασία των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας του ανθρώπου και των ηθικών και πνευματικών αξιών, στη συγκρότηση είτε οικουμενικών ομάδων είτε επιτροπών εκ μέρους των τοπικών εκκλησιών, στην οικουμενική παιδεία γενικά και ιδιαίτερα σε εκείνη που παρέχεται από συγκεκριμένα Ινστιτούτα, στις μικτές Ομάδες εργασίας κ.λπ.

²² Πρβλ. *Η κοινή μαρτυρία*, 12, στο ΕΟ 1/941.

²³ Πρβλ. ΠΣΕ – Ένατη Γενική Συνέλευση, *Θεέ, με τη χάρη σου μεταμόρφωσε τον κόσμο, Αναφορά του Προέδρου* 20, vi), στο *Regno documenti* 51 (9/2006), σ. 308: «**vi) Κρίση του οράματος ή των θεσμών;** Η οικουμενική κίνηση ανέκαθεν αντιμετώπιζε περιόδους κρίσης. Πολλοί, μεταξύ αυτών και ο υποφαινόμενος, υποστηρίζουν ότι η τωρινή κρίση αφορά το εσωτερικό του θεσμού. Από την πλευρά μου, πιστεύω επίσης ότι το ίδιο το οικουμενικό όραμα διέρχεται μια κομβική περίοδο. Υπάρχουν αυτοί που ισχυρίζονται ότι το πρόβλημα δεν σχετίζεται τόσο με το όραμα όσο μάλλον με τους τρόπους με τους οποίους τα προτάγματα και οι προκλήσεις του κατανοούνται και μεταφράζονται στην πράξη. Έπειτα υπάρχουν και άλλοι που είναι πεπεισμένοι ότι έχουμε ήδη ξεπεράσει το στάδιο που περιγράφει το κείμενο *Προς μια κοινή αντίληψη και ένα κοινό όραμα του ΠΣΕ*, και πως γι' αυτό πρέπει να αναζητήσουμε ένα νέο όραμα για τον 21ο αιώνα. Το πραγματικό πρόβλημα, κατά τη γνώμη μου, είναι διττό: οι οικουμενικοί θεσμοί έχουν αρχίσει να χάνουν την επαφή τους με το όραμα, ενώ το όραμα, από την πλευρά του, παρουσιάζεται θολό και αμφίσημο. Δεν πρέπει να γίνουμε δέσμιοι των δικών μας οικουμενικών θεσμών, ούτε όμως και να παγιδευτούμε στο οικουμενικό μας όραμα. Η οικουμενική κίνηση δεν μπορεί να περιοριστεί απλώς στις προγραμματικές του δραστηριότητες, ούτε μπορεί να συρρικνωθεί σε μια απλή υπεράσπιση των διαφόρων επιχειρημάτων της ή σε ένα πλέγμα εργασιών. Ο θεσμός δεν μπορεί να αντικαταστήσει την πνευματικότητα και η δράση δεν μπορεί να λειτουργεί ως όραμα. Η οικουμενική κίνηση, ως δώρο του Αγίου Πνεύματος και ως προσανατολισμένο στο μέλλον, υπερβαίνει αναγκαστικά τα θεσμικά του όρια και τις γεωγραφικές του εκδηλώσεις. Αυτό που έχει ανάγκη η οικουμενική κίνηση είναι μια νέα διατύπωση της πνευματικότητας και του οράματος που την χαρακτηρίζουν. Η οριζόντια διάσταση της οικουμενικής κίνησης πρέπει να πλαισιώνεται από μια κατακόρυφη διάσταση, δηλαδή από μια πνευματικότητα που να αναδεικνύει τον ίδιο τον οικουμενισμό σε μια ζωτική πηγή ανανέωσης και μεταμόρφωσης. Κι έπειτα είναι απαραίτητο να αξιολογηθεί εκ νέου και να επαναπροσδιοριστεί με σταθερότητα το οικουμενικό όραμα, τόσο σε σχέση με το ευαγγελικό μήνυμα, όσο και στην ανταποκρισιμότητά του προς τις μεταβαλλόμενες συνθήκες.»

αντιληπτή και η ανάγκη μιας συντεταγμένης αντίδρασης με σκοπό την ενίσχυση και την ανανέωση της οικουμενικής κίνησης τόσο στο εσωτερικό της όσο και απέναντι σε έναν κόσμο που διαρκώς μεταβάλλεται και ο οποίος απαιτεί ένα διαφορετικό άγγελμα και μια συμπαγέστερη μαρτυρία.

Ποια είναι η δική μας συνεισφορά για την υπέρβαση των συγκεκριμένων προβλημάτων;

Αν είμαστε πεπεισμένοι ότι ο οικουμενισμός μάς βοηθά να ανιχνεύσουμε βαθύτερα τόσο το μυστήριο του Θεού, όσο και τη φύση και την αποστολή της εκκλησίας, θα πρέπει να αναρωτηθούμε αν κάνουμε ό,τι είναι δυνατόν για να προωθήσουμε την οικουμενική παιδεία στην καθημερινή ζωή, ιδιαίτερα δε μέσω ενός ενορχηστρωμένου εκπαιδευτικού προγράμματος και θεολογικής κατάρτισης που να απευθύνεται κυρίως στον κλήρο και στους παιδαγωγούς.²⁴ Τίποτα απ' όσα έχουν γίνει μέχρι τώρα δεν θα μπορέσει να καρποφορήσει παρά μόνο επί τη βάσει μιας οικουμενικής παιδείας. Αυτή η οικουμενική παιδεία διευρύνει τους εσωτερικούς μας ορίζοντες, ενθαρρύνει τον έλεγχο της συνείδησης και προάγει τη μελέτη και τη γνώση του βίου και της πίστης των άλλων εκκλησιών. Δηλαδή, απεργάζεται ένα είδος κάθαρσης και, συνεκδοχικά, μια

²⁴ ΜΙΚΤΗ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΣΕ, *Πέμπτη επίσημη αναφορά*, 1983. 4. *Η οικουμενική παιδεία*, στο ΕΟ 1/1049: «Ένας άλλος κομβικός τομέας είναι αυτός της θεολογικής εκπαίδευσης και ιδιαίτερα της εκπαίδευσης των ποιμένων, που αποτελούν τον καθοριστικό παράγοντα της οικουμενικής ευαισθητοποίησης. Υπάρχει μια ευρεία ποικιλία δυνατοτήτων, όμως ακόμη και εκεί όπου υπάρχουν συναφείς σχολές και προγράμματα ή συνεργασίες θα μπορούσαν να γίνουν πολύ περισσότερα ώστε να εκδηλώνεται ο δυναμισμός τους, με την υποστήριξη και την καθοδήγηση των υπεύθυνων φορέων των διαφόρων εκκλησιών. Σε αρκετές ιερατικές σχολές επιδοκιμάζονται τα οικουμενικά ιδεώδη, όμως απουσιάζει ένα μάθημα γύρω από την ιστορία της οικουμενικής κίνησης και τη θεολογική, πνευματική και ποιμαντική της σπουδαιότητα για τη χριστιανική κοινότητα. Εκτός όμως από την ένταξη της οικουμενικής διάστασης στα προγράμματα των θεολογικών σπουδών, είναι εξίσου απαραίτητο να δίδονται πληροφορίες και να καλλιεργείται ένας σαφής στοχασμός γύρω από την οικουμενική κίνηση. Στο σημείο αυτό της ιστορίας της οικουμενικής κίνησης και των σχέσεων ανάμεσα στην καθολική Εκκλησία και στο οικουμενικό Συμβούλιο και στις εκκλησίες που αποτελούν μέλη του κρίνεται απαραίτητη μια νέα προσπάθεια αξιολόγησης και αποτελεσματικότερης αξιοποίησης των πηγών αυτού του θεμελιώδους καθήκοντος που είναι η οικουμενική παιδεία».

εσωτερική μεταστροφή.²⁵ Αν το σκάνδαλο της διαίρεσης των εκκλησιών παραμένει μέχρι τώρα, παρόλο που οι μεταξύ τους σχέσεις έχουν βελτιωθεί, αυτό οφείλεται εν πολλοίς στο γεγονός ότι δεν μας έχει απασχολήσει αρκετά η ανάγκη να προσφέρουμε μια οικουμενική παιδεία και να ενθαρρύνουμε τη διαδικασία αφομοίωσης των αποφάσεων του οικουμενικού διαλόγου.²⁶

Η μέριμνα να προάγουμε την ορατή ενότητα των εκκλησιών δεν πρέπει να θεωρηθεί ως δραστηριότητα μόνο κάποιων ειδικών: με τον ίδιο τρόπο που η οικουμενική διάσταση είναι σύμφυτη της χριστιανικής οντότητας, έτσι και η οικουμενική παιδεία πρέπει να γίνει «αναπόσπαστο συστατικό σύνολης του χριστιανικής διακονίας».²⁷

Δυστυχώς βρισκόμαστε ακόμη τόσο μακριά από τον στόχο αυτό, ώστε να θεωρούμε κοπιώδες το να προσευχόμαστε μαζί για την

²⁵ Πρβλ. *Πέμπτη επίσημη αναφορά*, 1. *Η οδός προς την ενότητα*, στο ΕΟ 1/1035: «Αν κρίνεται απαραίτητη μια παραπεμπτική αναφορά, η εμπειρία της τελευταίας δεκαετίας είναι ικανή να αποδείξει ότι τα απαραίτητα βήματα της αμοιβαίας αποσαφήνισης, της μελέτης και της διαπραγμάτευσης δεν είναι επαρκή από μόνα τους για να επιτευχθεί η ενότητα. Η οικουμενική κίνηση είναι αναπόσπαστο συστατικό του συνολικού έργου της καταλλαγής που επιτελεί ο Χριστός στο οποίο συμμετέχουμε πιο ενεργά με εκείνη την αγιότητα του βίου που ταυτίζεται με τη θέληση του Θεού. Ουσιώδης για τη επίτευξη αυτού του στόχου είναι η μεταστροφή της καρδιάς και του βίου, τόσο του συλλογικού όσο και του ατομικού. Αυτή η μεταστροφή πρέπει να επιβεβαιώνει και να προκαλεί την απαραίτητη ανακαίνιση των σύγχρονων δομών, να ωθεί τους χριστιανούς όχι μόνο να συναθροίζονται και να κατανοούνται μεταξύ τους αλλά και να φτάσουν στο σημείο της κοινής ομολογίας της μοναδικής πίστης και της συμφιλώσης στην κοινή ιερωσύνη. Πρόκειται, με δυο λόγια, για τη μεταστροφή σε αυτό που ο Θεός θέλει για την εκκλησία. Αυτός είναι ο απαραίτητος όρος ώστε όλες οι άλλες προσπάθειες να είναι αποδοτικές.»

²⁶ Πρβλ. *Πέμπτη επίσημη αναφορά*, 4. *Η οικουμενική παιδεία*, στο ΕΟ 1/1045: «Η οικουμενική εκπαίδευση είναι μια διαδικασία που περιλαμβάνει αρκετά στοιχεία. Σημαίνει την κατανόηση του έργου του Θεού, μέσω της οικουμενικής κίνησης, για να οδηγήσει τον λαό του στην ενότητα. Συνεπάγεται την επίγνωση των διαφορών που υφίστανται μεταξύ των χριστιανών και των εκκλησιών τους, καθώς και των νέων συγκλίσεων που έχουν επιτευχθεί. Αυτή η επίγνωση προκύπτει τόσο από την πληροφόρηση όσο και από τη βιωματική εμπλοκή στα βαθύτερα επίπεδα της εμπειρίας, στη ζωή της χριστιανικής κοινότητας, στη λατρεία, στη διακονία και στην μαρτυρία. Η επίγνωση πηγάζει επίσης από την αναγνώριση και από την πρακτική της αμοιβαίας ευθύνης των διαχωρισμένων χριστιανικών κοινοτήτων, όπως επίσης και από την ανάληψη καθηκόντων στις διάφορες μορφές του οικουμενικού διαλόγου.»

²⁷ *Πέμπτη επίσημη αναφορά*, 4, στο ΕΟ 1/1047.

ενότητα, τόσο οι μεν όσο και οι δε. Ενδιαφερόμαστε περισσότερο για τις συμμαχίες παρά για την αμοιβαία κατανόηση και την κοινή μαρτυρία.

Τονίζω τόσο αυτή την οδυνηρή κατάσταση, όχι επειδή αγνοώ ή υποβαθμίζω τις δυσκολίες που συνοδεύουν την πορεία του οικουμενισμού, αλλά για να υπογραμμίσω την κεντρική θέση και την επιτακτικότητα του οράματος της ενότητας ώστε αυτό να μην παραμείνει μια αυστηρά ακαδημαϊκή υπόθεση.²⁸ Διαφορετικά, η ενωτική και συμφιλιοτική διακονία μας θα είναι τόσο ανώφελη, όσο και η μέριμνά μας για μια εκκλησία περικόλειστη στον εαυτό της.

«Για τις εκκλησίες, ο οικουμενισμός δεν είναι ένα ζήτημα προαιρετικό. Υπακούοντας στον Χριστό, και για το καλό του κόσμου, οι εκκλησίες καλούνται να αποτελέσουν για όλους τους λαούς ένα δυναμικό σύμβολο της παρουσίας και της ευσπλαχνίας του Θεού. Το να παρουσιάζονται οι εκκλησίες διαιρεμένες στα όρια ενός κόσμου σπαρασσόμενου από κατακερματισμούς αντιπάσκει στη διακήρυξη τους πως υπηρετούν την παγκόσμια ενότητα και συμφιλίωση. Το οικουμενικό πρόταγμα συνεπάγεται απαραίτητα μια οικουμενική παιδεία που θα βοηθήσει τον λαό του Θεού να δώσει μια οικουμενική μαρτυρία μπροστά σε όλους του ανθρώπους δείχνοντάς τους τον καινό ουρανό και την καινή γη (πρβλ. Απ 21,1)».²⁹

Μτφρ.: Π. Αρ. Υφαντής

²⁸ Πρβλ. ΠΣΕ – Ένατη Γενική Συνέλευση, *Αναφορά του Προέδρου*, στο *Regno documenti* 51 (9/2006) σ. 308: «α) Για πολλούς, το θέμα της ενότητας δεν αποτελεί πλέον μια οικουμενική προτεραιότητα αλλά μια οικουμενική υπόθεση ή, στην καλύτερη περίπτωση, έναν εσχατολογικό στόχο. Το γεγονός ότι το Συμβούλιο συνέδεσε την ενότητα με ηθικά, κοινωνικά και ιεραποστολικά ζητήματα μέσω μιας νέας στρατηγικής και μιας νέας μεθοδολογίας είχε ως αποτέλεσμα ο στόχος της ενότητας να χάσει εν πολλοίς τον κεντρικό του ρόλο και την επιτακτικότητά του. Το Συμβούλιο πρέπει να δώσει ξανά έμφαση στον ζωτικό στόχο της ορατής ενότητας, προάγοντας με ανανεωμένο ζήλο τη διαδικασία της σύγκλισης και της πρόσληψης και εμβαθύνοντας ιδιαίτερα στις ακόλουθες μελέτες: *Βάπτισμα, ευχαριστία και διακονία, Ομολογώντας μια μόνη πίστη και Η ουσία και ο σκοπός της Εκκλησίας*. Ταυτόχρονα, το Συμβούλιο πρέπει να συμβάλει στην εμπέδωση της θεολογικής πεποίθησης ότι η αναζήτηση της ενότητας και το καθήκον της κοινής μαρτυρίας από τη μια πλευρά και η διακονία του κόσμου από την άλλη, δεν αλληλοαποκλείονται αλλά μάλλον αλληλοενισχύονται.»

²⁹ *Η οικουμενική παιδεία*, 26, στο *Regno documenti* 40 (3/1995) σ. 82.

Βιβλιογραφία

Συντομογραφίες

ΠΣΕ = Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών

ΕΟ = Enchiridion Oecumenicum

ΕV = Enchiridion Vaticanum

LG = Β' Βατικανή Σύνοδος, δογματικό διάταγμα *Lumen Gentium*, 21 Νοεμβρίου 1964, στο ΕV 1/284-445.

UR = Β' Βατικανή Σύνοδος, διάταγμα για τον οικουμενισμό *Unitatis Redintegratio*, Ρώμη, 21 Νοεμβρίου 1964, στο ΕV 1/494-572.

UUS = Ιωάννης Παύλος Β', Εγκύκλιος *Ut unum sint* de Oecumenico officio, Ρώμη 25 Μαΐου 1995, στο ΕV 14/2666-2884.

ΠΣΕ – Δεύτερη Συνέλευση *Χριστός ελπίδα του κόσμου*. Έβανστον, 15-30 Αυγούστου 1954, στο ΕΟ 5/87-209.

ΠΣΕ – Έκτη Συνέλευση *Ιησούς Χριστός ζωή του κόσμου*, Βανκούβερ 24 Ιουλίου – 10 Αυγούστου 1983: *Θέματα για τις εκκλησίες και το ΠΣΕ*, στο ΕΟ 5/1106-1281

ΠΣΕ – Ένατη Γενική Συνέλευση Πόρτο Αλέγκρε (Βραζιλία) 14-23. 2. 2006, *Θεέ, με τη χάρη σου μεταμόρφωσε τον κόσμο*, στο *Regno documenti* 51 (9/2006) 302-336.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ-ΛΟΥΘΗΡΑΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Έγγραφο, *Δρόμοι προς την κοινωνία*, 4, Αυγούστα 22 Φεβρουαρίου 1980, στο ΕΟ 1/1308-1404.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΤΑΞΗ ΤΟΥ ΠΣΕ, *Η φύση και η αποστολή της Εκκλησίας*, στο *Regno-documenti* 50 (15/2006) 514-532.

ΜΙΚΤΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ-ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ, *Το κείμενο της Ραβέννας*, στο *Regno documenti* 52 (21/2007) 708- 714.

ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΤΑΞΗ, Α' Παγκόσμια Συνέλευση (Λωζάννη, 3-21 Αυγούστου 1927) στο ΕΟ 6/1-956.

ΜΙΚΤΗ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΣΕ, *Η οικουμενική εκπαίδευση*, 20 Μαΐου 1993, στο *Regno documenti* 40 (3/1995) 79-82.

ΜΙΚΤΗ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΣΕ, *Η κοινή μαρτυρία*, 1981, στο ΕΟ 1/926-994.

ΜΙΚΤΗ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΣΕ, *Πέμπτη επίσημη αναφορά*, 1983 στο ΕΟ 1/995-1057.

ΜΙΚΤΗ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΣΕ, Κείμενο μελέτης *Η οικουμενική εκπαίδευση. Οικουμενικοί στοχασμοί και προτάσεις*, 20 Μαΐου 1993, στο ΕΟ 3/938-966.

ΜΙΚΤΗ ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΣΕ, *Η φύση και ο σκοπός του διαλόγου. Παράρτημα Δ' (Μάιος 2004) της 8^{ης} αναφοράς*, 2005, στο ΕΟ 7/1043-1498.

ΠΟΝΤΙΦΙΚΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ, *Διεύθυνση για την εφαρμογή των αρχών και των κανόνων γύρω από τον οικουμενισμό*, 25 Μαρτίου 1993, στο ΕΝ 13/2169-2507.